

ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ
спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)
першого освітнього рівня (бакалавр)

ОПП 014.07 Середня освіта (Географія та іноземна мова)
(навчальний план затверджено 2017 р.)

IV курс

ДИСЦИПЛІНИ ДРУГОГО ТА ТРЕТЬОГО ЦИКЛІВ

«ГЕОГРАФІЯ РЕЛІГІЙ»

I. Основна мета засвоєння курсу. Зміст навчальної дисципліни спрямований на формування у студентів уявлень про релігії сучасного світу, георелігійні процесів, що відбуваються в Україні та світі та регіональні особливості їх розвитку.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Дисципліна «Географія релігій» дозволяє набути студентами додаткових фахових компетенцій при опануванні варіативних дисциплін з III циклу.

III. Завдання дисципліни – сформувати у студентів уявлення про роль географії релігій у розвитку складних соціальних процесів у суспільстві, визначити основні принципи і чинники територіальних відмінностей в георелігійних процесах, ознайомити з особливостями релігійних процесів та розвитку релігійної сфери в світі та в регіонах України.

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують.

Знати:

- предметну область географії релігій;
- соціальну функцію географії релігій;
- теоретико-методичні основи пізнання релігійних процесів;
- історичні форми релігій (від первісних форм до світових явищ новітнього характеру);
- класифікацію релігій;
- конфесійну картину окремих регіонів світу;
- основні чинники формування територіальних відмінностей в розвитку сакральних процесів;
- основні проблеми розвитку релігійної сфери в Україні та світі;
- територіальні відмінності в розвитку релігійних явищ та процесів у світі та Україні.

Вміня:

- проводити релігійно-географічні дослідження; працювати з джерелами інформації;
- збирати первинну наукову релігійно-географічну інформацію та аналізувати її;
- визначати чинники формування релігій;
- аналізувати георелігійні особливості формування території;
- аналізувати релігійні процеси в і конфлікти в регіонах світу;
- давати обґрунтоване пояснення проблем релігійного розвитку України.

Компетентності:

- знання сутності і педагогічного значення географії релігій;

- здатність оперувати знаннями щодо теоретико-методологічної основи географії науки;
- здатність усвідомлювати причини виникнення та особливі риси національних релігійних систем;
- здатність самостійно і свідомо використовувати знання основ географії релігії в процесі міжкультурної комунікації, при спілкуванні з представниками різних конфесій;
- здатність застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань, при дослідженні тих чи інших релігієзнавчих проблем;
- здатність співставляти тенденції розвитку географії релігій з загальноісторичними, культурними, загальнонауковими тенденціями;
- здатність застосовувати на практиці методи географії релігій.

V. Короткий зміст дисципліни.

Змістовий модуль 1. Історико-географічні аспекти розвитку та поширення релігій світу

Тема 1. Географія релігій як галузь суспільної географії. Релігія як культурно-історичний феномен. Функції релігії. Предметна сутність сакральної географії: об'єкт, предмет, завдання географії релігій. Методологічні підходи та методи дослідження ГР. Місце сакральної географії в системі суспільно-географічних наук. Міждисциплінарні зв'язки ГР. Етапи розвитку ГР. Терміни і поняття сакральної географії.

Тема 2. Теоретико-методологічні положення вивчення географії релігій. Соціальні функції релігії. Типи і класифікація сучасних релігій. Найбільш поширені класифікації сучасних релігій. Просторово-часова структура релігій. ТО релігійних напрямків та її основні елементи.

Тема 3. Первісні форми релігії. Первісні форми релігії: фетишизм, анімізм, тотемізм. Роль релігії та магії для первісної людини. Шаманізм як складніша форма релігії. Роль шамана, соціальна, культова та релігійна функції. Види шаманів. Феномен неошаманізму в глобальну епоху.

Тема 4. Етно-національна типологія релігії (регіональний аспект). Класифікації національних релігій. Ієрархічність та політеїзм. Особливості розвитку регіональних форм релігії. Давні вірування Месопотамії. Теократична держава Єгипту. Давні релігії кельтів та германців. Вірування Доколумбової Америки: культи сонця та політеїзм. Античність греків та римлян. Перша профетична релігія – зороастризм. Релігії Індії, Китаю та Японії. Специфіка східних релігій та їхня адаптація на Заході. Даосизм як філософська релігія.

Тема 5. Світові релігії та глобальний світ.

Буддизм як світова релігія. Передумови виникнення буддизму в межах ведичної традиції. Основні особливості буддійського вчення. Напрями та школи сучасного буддизму. Методологічні проблеми дослідження шкіл буддизму на Заході. Феномен «західного буддизму». Тантричні традиції тибетського буддизму. Буддизм та бойові мистецтва. Політична ситуація із Тибетом. Роль буддизму в політичному житті Китаю і Японії. Буддійський фактор в політичному розвитку країн Індокитаю. Політика і сангха. Релігійні війни і політичні конфлікти у буддійському світі. Соціально-політичні концепції сучасного буддизму.

Християнство як світова релігія. Історичні передумови виникнення християнства в межах іудаїзму. Еволюція християнства. Вчення ранніх християн. Розколи християнства. Розвиток християнського віровчення в межах Римської імперії та його одержавлення. «Великий» розкол на Західну та Східну церкви. Історія розвитку традиційного християнства. Православ'я як напрям християнства. Автокефальні та автономні церкви Вселенського православ'я. Середньовічна схоластика та розвиток догматики католицизму. Основні відмінності католицької та православної церков. Особливості католицизму. Інститут папства.

Церкви візантійського обряду. Протестантизм Німеччини та Франції. Неопротестантизм та його особливості. Хрестові походи у релігійній, політичній та економічній площинах. Політико-конфесійні підґрунтя церковних розколів у християнстві. Сучасний стан світового православ'я і політика. Православ'я у посткомуністичній Європі. Концепція "третього Риму". Сучасні політичні традиції християнської Африки та Латинської Америки. Політичні традиції протестантизму. Протестантський чинник у політичному житті США та країн Європи. Вплив протестантизму на президентські кампанії в США у ХХст. Протестантський фактор у визначенні зовнішньої політики США та ряду європейських країн. Проблема міжконфесійних конфліктів у християнстві, їх політичне та теологічне підґрунтя (Ірландія, Кіпр тощо).

Іслам як світова релігія завершеного монотеїзму. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні джерела формування ісламу. Мусульманська філософія і теологія. Суфізм як містичний напрям. Вплив мусульманської ідеології на арабський світ. Основи віровчення, культу та церковної організації ісламу. Основні напрями в ісламі: сунізм, шиїзм, харіджизм. Мусульманське сектантство. Іслам в Україні. Зростання впливу ісламу у постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізації політики. Фундаменталізм (ваххабізм). Іслам в соціально-економічному та політичному розвитку арабських держав. Іслам та проблема арабської єдності. Традиції ісламського соціалізму. "Третя світова війна" як одна із теорій ісламського соціалізму. Релігійно-етнічні та політичні конфлікти в сучасному мусульманському світі. Міжнародні ісламські політичні організації.

Тема 6. Новітні релігійні течії (НРТ). Класифікація головних типів (напрямів, груп) релігійного модернізму (неорелігій, НРТ, НРР) та характеристика діяльності їх міжнародних релігійних організацій. Характер віровчення і діяльності найбільш поширених новітніх релігій (неорелігій) та НРТ, НРР. Неохристиянство. Неоорієнталізм. Саєнтологічні, синкретичні, квазінаукові та деструктивні релігійні течії. Феномен гуруїзму.

Тема 7. Релігійна геоситуація в сучасному світі.

Географічні аспекти поширення релігій. Релігійне макрорайонування світу: Азія. Вплив конфесійної структури на особливості соціально-економічної та геополітичної ситуації в макрореґіоні.

Тема 8. Історико-географічні аспекти поширення релігій в Україні.

Історико-географічні особливості розвитку релігії в Україні. Язичницька міфологія, дохристиянські вірування та пантеон богів українців. Еволюція релігійного життя в Київській Русі у IX–X ст. Українське православ'я як етнонаціональний феномен (історичний аспект). Геополітичний аспект розвитку українського християнства (візантійська та римська орієнтації). Православна церква під владою Литви і Польщі. Історія і особливості життєдіяльності українського православ'я у XIII–XV ст. Київська та Галицька митрополії. Перенесення митрополії з Києва у Володимир, Москву. Люблінська унія (1569) і посилення утисків православ'я в Речі Посполитій. Створення уніатської (греко-католицької) церкви в Україні та Білорусії.

Тема 9. Сучасна георелігійна ситуація в Україні.

Політико-конфесійні процеси в сучасній Україні. Проблема автентичності (політичної, канонічно-неканонічної) українського християнства. Етнотворчі, націконсолідуючі традиції Української церкви. Сучасні релігійно-конфесійні відмінності в Україні.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології, викладач Пологовська Ю.Ю.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких лекційних – 22 год., практичних – 22 год., самостійної роботи студентів – 46 год.

Дисципліна викладається для студентів спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) у 7 семестрі.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Історія і теорія релігії та вільнодумства: Навч. посібник / За ред. М.М.Заковича. – К., 1996.
7. Калінін Ю.А., Харьковченко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наук. думка, 1999. – 252 с.
2. Лубський В.І. Історія релігій: Підручник. К., 2004.
3. Павлов С.В. Географія релігій. – К., 1998.
4. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навч. посібник. – К.: АртЕК, 1999. – 504 с.
5. Петрушенко В.Л., Петрушенко О.П., Скалецький М.П. Релігієзнавство: Навч. посібник. – Львів: Новий світ – 2000, 2005. – 420 с.
6. Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г.Зімоня; з пол. перекл. Г.Теодорович. – Львів: Свічадо, 2007. – 504 с.
7. Рижкова С.А. Типологія релігій: Навч. посіб. – К., 1998.
8. Степовик Д. Релігії, культи і секти світу. – К., 1997.
9. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Підручник. – Вид. 2-е, доп. – Львів: Афіша, 2003. – 356 с.
10. Шевчук Л.Т. Сакральна географія. – Львів: Світ, 1999. – 160 с.

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Він включає в себе: усне опитувань під час практичних занять, тематичні письмові роботи у формі тестів, підсумкове опитування, тематичні самостійні роботи у формі творчих робіт. Вивчення кожного змістового модуля закінчується модульною контрольною роботою, яка являє собою набір тестових завдань, відкритих запитань.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку (7 семестр), за умови проходження студентом усіх етапів поточного контролю.

«ГЕОГРАФІЯ СФЕРИ ПОСЛУГ»

I. Основна мета засвоєння курсу. Зміст навчальної дисципліни спрямований на формування у студентів системи знань про основні групи сфери послуг як складової структури господарства країни, географічні закономірності та особливості розвитку сфери послуг, регіональні відмінності країн в рівнях розвитку сфери послуг.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Дисципліна «Географія сфери послуг» дозволяє набути студентами додаткових фахових компетенцій при опануванні варіативних дисциплін з III циклу.

III. Завдання дисципліни – сформувані у студентів системи теоретичних знань про особливості сфери послуг як невиробничої сфери, її функції рівень розвитку сфери обслуговування в країнах з різним соціально-економічним рівнем та вмінь застосовувати методичні прийоми дослідження сфери обслуговування;

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують.

Знати:

- основні групи сфери послуг;
- чинники, що впливають на розвиток сфери послуг;
- чинники, що впливають на географію сфери послуг.

Вміти:

- визначити рівень розвитку та характерні особливості розвитку окремих галузей сфери послуг у світі;
- давати оцінку сучасного стану рівня розвитку сфери послуг країн з різним рівнем соціально-економічного розвитку;
- складати регіональні комплексні характеристики розвитку сфери обслуговування;
- виявляти територіальні відмінності у рівнях розвитку, реалізації іспоживання основних груп сфери послуг.

Компетентності:

- знання сутності і педагогічного значення географії сфери послуг;
- здатність оперувати знаннями щодо теоретико-методологічної основи географії сфери послуг;
- здатність давати оцінку сучасного рівня розвитку сфери послуг в економічно розвинутих країнах та країнах, що розвиваються;
- здатність виявляти та аналізувати основні зрушення, що відбулися в сфері послуг в умовах трансформації світової господарської системи;
- визначити стратегічні пріоритети розвитку сфери послуг в Україні;
- здатність застосовувати на практиці методи дослідження сфери послуг.

V. Короткий зміст дисципліни.***Змістовий модуль 1. Економічна природа та сучасні напрями розвитку світового ринку послуг***

Тема 1. Теоретичні основи географії сфери послуг. Географія сфери послуг як галузь суспільної географії. Об'єкт та предмет дослідження. Кількісний та територіальний аспекти дослідження сфери послуг. Науковці, що займалися дослідженням соціальної сфери. Підходи до класифікації послуг; класифікація послуг Світовим банком; класифікація послуг ГАТТ, ВТО, класифікація послуг залежно від способу їх доставки споживачам; види послуг на міжнародних ринках. Класифікація групи послуг за методикою Міжнародного Валютного фонду. Традиційні та нові види послуг. Чинники розвитку і розміщення. Принципи розвитку сфери послуг. Методологія аналізу світового ринку послуг.

Тема 2. Світовий ринок послуг.

Специфіка функціонування світового ринку послуг. Поняття про послугу як продукт світового ринку. Структура світового ринку послуг: компонентна і територіальна. Комерційна угода як основа функціонування ринку послуг. Особливості міжнародної конкуренції в сфері послуг. Суть і особливості міжнародної торгівлі послугами. Регулювання світової торгівлі послугами.

Тема 3. Міжнародний ринок транспортних послуг та зв'язку.

Особливості надання транспортних послуг. Характеристика транспортних перевезень різними видами транспорту. Сучасні тенденції розвитку міжнародного транспорту. Транспортна логістика.

Тема 4. Ринок міжнародних туристичних послуг.

Туризм як провідний напрям розвитку ринку послуг. Конкуренція в сфері туристичного бізнесу. Ціноутворення в галузі туристичного бізнесу. Особливості розвитку туристичної галузі в регіонах світу. Конкуренція в сфері туристичного бізнесу. Конкурентоспроможність українських туристичних послуг на світовому ринку.

Тема 5. Міжнародний ринок інформаційно-комунакаційних послуг

Поняття ринку інформаційних послуг. Сучасні тенденції розвитку сфери інформації. Особливості функціонування світового інформаційного ринку. Характеристика основних суб'єктів інформаційного ринку. Структура та динаміка розвитку світового ІТ-ринку. Глобальних тенденцій розвитку світового ІТ-ринку

Тема 6. Ринок міжнародних рекламних послуг.

Економічний зміст рекламних послуг. Галузева структура рекламних послуг. Організація міжнародних рекламних кампаній. Особливості регулювання рекламної діяльності на інтернаціональному рівні. Найкрупніші світові рекламні агентства. Особливості функціонування ринку рекламних послуг в різних країнах

Тема 7. Світовий ринок освітніх послуг.

Економіка освіти в системі економічних наук. Освіта як пріоритетна галузь економіки. Характерні риси функціонування ринку освітніх послуг у міжнародній сфері. Світова практика надання освітніх послуг.

Тема 8. Міжнародний ринок інжинірингових послуг.

Особливості надання інжинірингових послуг. Сегменти інжинірингу. Особливості міжнародних договорів про надання інжинірингових послуг. Методи визначення інтернаціональної вартості інжинірингових послуг. Кон'юнктура ринку інжинірингових послуг.

Тема 9. Світовий ринок фінансових та страхових послуг.

Особливості функціонування ринку міжнародних фінансових послуг. Фінансові послуги на ринку капіталу та цінних паперів. Лізинг як різновид фінансових послуг у міжнародному бізнесі. Види лізингу. Ринок страхових послуг як елемент світового ринку. Сутність та особливості надання страхових послуг. Страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Пріоритетні напрями транспортного страхування в міжнародній сфері. Країни-лідерами експорту страхових послуг.

Тема 10. Пріоритети розвитку сфери послуг в Україні в умовах глобалізації

Проблеми та перспективи розвитку ринку транспортних послуг в Україні. Особливості розвитку туристичного бізнесу в Україні. Ринок консалтингових послуг в Україні. Ринок інформаційно-комунікаційних послуг в Україні.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра туризму факультету природничо-географічної освіти та екології, к.г.н., викладач Бикова М.Д.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких лекційних – 22 год., практичних – 22 год., самостійної роботи студентів – 46 год.

Дисципліна викладається для студентів спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) у 6 семестрі.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Алексеев А.И. География сферы обслуживания: основные понятия и методы / Алексеев А.И., Ковалев С.А., Ткаченко А.А. – Тверь: Твер. гос. ун-т, 1991. – 117 с.
2. Бурменко Т. Д. Сфера услуг : экономика : [учебное пособие] / Т. Д. Бурменко, Н. Н. Даниленко, Т. А. Туренко / Под ред. Т. Д. Бурменко. – М. : КНОРУС, 2007. – 328 с.
3. Дудник І.М. Територіальна організація послуг. Курс лекцій. – Полтава ПІБ МНТУ, 2002. – 100 с.
4. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг: Підручник. – К.: Знання України, 2003. – 280 с.
5. Румянцев А.П., Коваленко Ю.О. Міжнародна торгівля послугами: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури. — 2003. — 112 с.

6. Світовий ринок товарів та послуг: товарна структура: Навч. посібник./ Мазаракі А. А., Ващенко Н. П., Воронова Є.М., Гребельник О. П., Гоголан І. К./ Інститут змісту та методів навчання; Київський держ. торговельно- економічний ун-т /А. А. Мазаракі (загал.ред.). — К., 1996. — 80 с.
7. Сфера обслуговування населення: региональные проблемы / [под ред. А.И. Кочерги]. — К. : Наукова думка, 1980. — 424 с.
8. Фомичев В.И. Международная торговля. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 446 с.
9. Ходаківська В.П., Данілов О.Д. Ринок фінансових послуг. — Ірпінь, 2001.
10. Юрковский В.М. География сферы обслуживания: Учебное пособие. — Киев: УМК ВО, 1989. — 82 с.

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Він включає в себе: усне опитувань під час практичних занять, тематичні письмові роботи у формі тестів, підсумкове опитування, тематичні самостійні роботи у формі творчих робіт. Вивчення змістового модуля закінчується модульною контрольною роботою, яка являє собою набір тестових завдань, відкритих запитань.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку (7 семестр), за умови проходження студентом усіх етапів поточного контролю.

«ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»

I. Основна мета засвоєння курсу полягає у формуванні умінь реалізації ефективної системи набутих знань про різні форми міжнародних відносин в світовому та регіональному господарстві у навчальному процесі та повсякденному житті.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців даної спеціальності.

Дисципліна «Географія міжнародних економічних відносин» дозволяє набуту студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін професійної підготовки.

III. Завдання дисципліни навчити студентів володіти системою набутих знань про форми МЄВ в світовому господарстві та різних типах держав світу, в т. ч. в Україні.

I. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують.

Основні знання:

- понятійно-термінологічного апарату дисципліни;
- основних соціально-економічних домінант МЄВ;
- прогнозування розвитку та оптимізації різних форм МЄВ в окремих регіонах, соціально-економічних типах держав світу.

Основні вміння:

- виявляти етапи розвитку теорії формування МЄВ, її відповідність сучасним запитам суспільства;
- доповнити та поглибити само поняття «міжнародні економічні відносини» та функції МЄВ в територіальній організації світового господарства та управління суспільством;
- виявити та оцінити вплив низки суспільно-географічних чинників на розвиток МЄВ.

Компетентності:

- креативність, здатність до системного мислення, економіко-географічна грамотність;

- базові знання в галузі; володіння методами суспільно-географічних досліджень; формування цілісної географічної картини світу;
- пізнання різноманіття географічного простору;
- здатність використовувати професійно-профільовані знання, уміння й навички в галузі науки з метою здійснення досліджень суспільно-географічних явищ і процесів.

V. Короткий зміст дисципліни.

Тема 1. Теоретичні та методичні аспекти географії міжнародних економічних відносин. Поняття наукового об'єкту та предмету, методів досліджень. Міжпредметні зв'язки.

Тема 2. Понятійно-термінологічний апарат МЕВ.

Визначення дефініції МЕВ. МЕВ як стан, процес та результат в системі світового господарства. Базові поняття та категорії.

Тема 3. Форми МЕВ та їх суспільно-географічна сутність.

Форми міжнародних економічних відносин в системі світового та регіонального господарства.

Тема 4. Міжнародні торговельні відносини. Міжнародна торгівля товарами, в світі і Україні, тенденції, структура географія. Міжнародна торгівля послугами.

Тема 5. Міжнародні фінансові відносини. Структура та географія міжнародних валютних відносин. Структура та географія міжнародних фінансово-кредитних відносин в світі, регіонах та Україні.

Тема 6. Міжнародні виробничі відносини. Структура та географія науково – технічних та виробничих відносин. Міжнародний ринок робочої сили.

Тема 7. Міжнародні туристичні відносини. Структура та географія рекреаційно-туристичних відносин. Міжнародні транспортні відносини.

Тема 8. Сучасна інституціональна структура МЕВ. Міжнародні організації, що регламентують реалізацію окремих форм МЕВ в регіонах та світі.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу.

Кафедра географії НПУ імені М.П. Драгоманова, доцент Гринюк Т.А.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни.

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини / Навчальний посібник. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013 р. – 256 с.
2. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини / Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2008. – 406 с.
3. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство: кол. монографія / За ред. І.М.Посохова та ін. – Харків: НТУ «ХПІ», 2016. (Гриф вченої ради НТУ «ХПІ»). – 450 с.
4. Міжнародні економічні відносини / навчальний посібник. За ред. Ю.Г. Козака, М.А. Зайця. – Одеса: «Тов. плутон», 2016. – 352 с.

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняття, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань, підготовки есе за заданою темою 8 семестрі.

«ГЕОГРАФІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ»

I. Основна мета засвоєння курсу полягає у формуванні вмінь дослідження суспільно-географічних об'єктів або процесів з використанням моделей

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців даної спеціальності.

Дисципліна «Географічне моделювання» дозволяє набуту студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін суспільно-географічного спрямування

III. Завдання дисципліни навчити студентів володіти методиками вивчення будови (структури), розвитку(динаміки, функціонування) географічної оболонки та окремих її компонентів за допомогою географічного моделювання.

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують після опанування даної дисципліни

Основні знання:

- мати уявлення про географічне моделювання як процесу абстрактного опису явища чи процесу реального світу, що дозволяє здійснювати передбачення (прогноз) щодо них;
- розуміти зміст методів формалізації географічних уявлень на основі створення логіко-математичних конструкцій, що відображають кількісні відносини реальних географічних об'єктів;
- володіти основними прийомами географічного моделювання.

Основні вміння:

- знати основні методологічні принципи географічного моделювання;
- використовувати поняття та терміни, що розкривають суть географічного моделювання;
- застосовувати методи географічного моделювання в суспільно-географічних дослідженнях;
- поєднувати метод географічного моделювання з методами експерименту та спостереження;
- досліджувати взаємозв'язок між просторовою організацією компонентів та особливостями формування цілісних географічних утворень – природних та соціально-економічних комплексів різного типу та масштабу.

Компетентності:

- формування географічної картини світу, пізнання різноманіття географічного простору, структурованого за рівнем організації;
- здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами географічного моделювання;
- сучасні уявлення про просторові закономірності організації виробничої та невиробничої сфери;
- здатність використовувати професійні знання для обробки експериментальних даних і математичного моделювання географічних та економічних явищ і процесів.

V Короткий зміст дисципліни

Модуль 1. Понятійний апарат географічного моделювання

Тема 1. Моделювання як сучасний засіб наукового пізнання. Поняття про моделі. Класифікація моделей. Етапи моделювання. Механізм побудови моделей. Переваги і недоліки моделей. Функції моделей.

Тема 2. Поняття «модель», «моделювання», їх виникнення та застосування в дослідженнях географічних систем. Суть поняття «географічна модель», його особливості. Види моделей в географії. Зв'язок географічного моделювання з іншими видами моделювання. Географія та геоінформатика, їх спільні і відмінні погляди на процес і суть моделювання.

Тема 3. Моделювання у суспільній географії. Об'єкти суспільно-географічного моделювання. Рівні моделювання суспільно-географічних об'єктів. Напрями моделювання у суспільній географії.

Тема 4. Поняття структурно-логічного моделювання. Використання структурно-логічних моделей в процесі географічних досліджень, при розробці окремих карт, серій карт, атласів і систем регіональних тематичних картографічних творів.

Модуль 2. Напрямки географічного моделювання

Тема 1 Картографічні моделі, їх класифікація. Види і принципи картографічного моделювання, перспективи розвитку картографічного моделювання. Етапи, методи і засоби картографічного моделювання.

Тема 2. Математико-картографічне моделювання. Математико-картографічне моделювання: суть, історія, призначення. Застосування прийомів математичного аналізу, математичної статистики та прийомів теорії інформації в процесі географічних досліджень. Сучасний рівень розвитку математико-картографічного моделювання.

Тема 3. Особливості географічного моделювання системи «природа-суспільство». Моделювання покомпонентних, комплексних та проблемних картографічних творів. Констатаційні, оцінювальні, рекомендаційні та прогнозні картографічні твори і особливості їх моделювання. Особливості моделювання навчальних картографічних творів.

VI Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології: доцент Буличева Т.В.

VII Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких лекційних –12 год., практичних –12 год., самостійної роботи студентів –66 год. Дисципліна викладається для студентів спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) у 8 семестрі.

VIII Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Блауберг И.В., Юдин З.Г. Становление и сущность системного подхода. М., Наука, 1973. - 270 с.
2. Боков В.А. Пространственно-временная организация геосистем. Симферополь, 1983.- 56 с.
3. Власов К.П., Власов П.К., Киселева А.А. Методы исследований и организация экспериментов. - Х.: Гуманитарный центр, 2002. - 256 с.
4. Гавриленко О.П. Екогеографія України: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 646 с.
5. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство: навчальний посібник. - К.: Київський університет, 2008. -319 с.
6. Жилин Д.М. Теория систем. М.: УРСС, 2004. - 184 с.
7. Круть И.В. Введение в общую теорию Земли. М., 1978. - 206 с.
8. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку.- К.2005
9. Михалевська Т.В., Ісаєнко В.М., Гроза В.А., Криворотько В.М. Моделювання і прогнозування стану довкілля. У 2 ч. - 4.1. - К.: Книжкове вид-во НАУ, 2006. - 212 с.
10. Петлін В.М.Методологія та методика експериментальних ландшафтознавчих досліджень. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. - 400 с.
11. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень. - К: Знання, 2005.-309 с.
12. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем. М., Мысль, 1978.-272 с.

IX Система оцінювання

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань, підготовки есе за заданою тематикою.

Підсумковий контроль: залік у VII семестрі.

«ГУМАНІСТИЧНА ГЕОГРАФІЯ»

I. Основна мета засвоєння курсу полягає у ознайомленні з головними філософськими, світоглядними та науково-теоретичними уявленнями гуманістичної географії, засвоєння закономірностей сприйняття людиною навколишнього природного середовища, місця, ландшафту та регіону, набуття умінь застосування методів гуманістичної географії у плануванні ландшафту.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців даної спеціальності.

Дисципліна «Гуманістична географія» дозволяє набути студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін професійної підготовки.

III. Завдання дисципліни - набуття студентами необхідних методичних та методологічних знань і практичних навичок застосування методів та прийомів аналізу місць, ландшафтів, регіонів, геоекологічних проблем і навколишнього природного середовища в цілому з позицій суб'єкт-об'єктного і ціннісного підходів.

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

Основні знання:

- сутність гуманістичного підходу до пізнання географічних феноменів;
- філософські підвалини гуманістичного підходу в географії;
- поняття значення та цінності місця, ландшафту і регіону, класифікацію значень місць ландшафту;
- загальну схему сприйняття людиною просторових географічних феноменів;
- основні закономірності сприйняття довкілля;
- особливості формування образу ландшафту;
- вплив соціокультурних чинників на сприйняття людиною ландшафту;
- уявлення щодо залежності територіальної поведінки людини від особливостей сприйняття нею довкілля;
- основні підходи врахування закономірностей сприйняття людиною ландшафту при ландшафтному та територіальному плануванні.

Основні вміння:

- застосовувати гуманістичний підхід при дослідженні географічних феноменів (ландшафту, регіону, геоекологічних проблем);
- розраховувати та аналізувати показники привабливості ландшафтів різних типів;
- виконувати когнітивну класифікацію образів ландшафтів;
- виконувати статистичний аналіз оцінок привабливості ландшафтів, будувати графічні трьох вимірні моделі, що описують взаємодію основних факторів сприйняття ландшафтів;
- аналізувати зміст карт ментального районування.

Основні компетентності:

- мати уявлення про те, що поведінка людини в просторі залежить від особливостей сприйняття нею довкілля;
- розуміти загальну схему сприйняття людиною просторових географічних феноменів (місця, ландшафту і регіону);
- володіти методикою оцінювання показників привабливості географічних феноменів (місця, ландшафту, регіону).

V. Короткий зміст дисципліни

Тема 1. Зміст гуманістичної географії. Предмет, мета, завдання курсу. Зв'язок гуманістичної географії з іншими науками (поведінковою географією, естетикою ландшафту, енвайронментальною психологією та ін.). Основні поняття гуманістичної географії. Поняття гуманізму та гуманістичного підходу. Історія становлення та розвитку гуманістичної географії. Філософські та загальнометодологічні основи гуманістичної географії. Інтерпретації та виміри людини в контексті її відносин з довкіллям. Інтерпретації географічних феноменів (місця, ландшафту, регіону) в гуманістичній географії. Цінності та значення місця. Гуманістичний вимір місцезоположення.

Тема 2. Загальна схема сприйняття людиною географічних феноменів. Загальна схема сприйняття людиною довкілля та її елементи. Ландшафт як фізичний об'єкт сприйняття. Фільтри сприйняття. Закономірності сенсорного сприйняття довкілля. Поняття візуального відбитку та ікони. Саккадичні рухи і сприйняття ландшафту. Сприйняття звуків і пахощів довкілля. Коротко- і довготривала пам'ять. Надання значень сенсорній інформації. Перцепційний образ ландшафту та місця. Устрій людського мозку (за МакЛінн) і типологія емоцій. Когнітивна обробка інформації про довкілля. Біолого-еволюційні, соціокультурні, персональні чинники сприйняття людиною ландшафту.

Тема 3. Образи місць, ландшафтів, регіонів. Поняття образу ландшафту. Сенсорний, операційний та когнітивний образи. Ноетичний образ довкілля. Образи типів довкілля: еталони, прототипи, архетипи, стереотипи. Образи-"картинки". Формування та оцінювання образів ландшафту людиною. Ставлення до місця і ландшафту. Стереотипи та забобони. Топофілія та топофобія. Методи аналізу образів ландшафту. Образи регіону. Поняття ментальної карти та ментального картографування. Когнітивні карти.

Тема 4. Поведінкові та планувальні аспекти гуманістичної географії. Сприйняття людиною екологічних проблем. Оцінка гостроти екологічних проблем. Сприйняття проблеми і готовність діяти. Сприйняття людиною екологічних ризиків та його вплив на поведінку людини в ризикованих ситуаціях. Групова та індивідуальна поведінка в довкіллі. Чинники територіальної поведінки. Основні положення "просторово-часової географії" Т. Хегерстранда. Поведінковий ландшафт. Поняття гуманістичного планування ландшафту. Правові механізми та інструменти запровадження принципів гуманістичного планування у практику ландшафтного та територіального планування в країнах ЄС і в Україні.

УІ. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу. Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології: доцент К.О. Буткалюк.

УІІ. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких: лекційних - 12 год., практичних - 12 год., самостійної роботи студентів - 66 год. Дисципліна викладається у 8 семестрі.

УІІІ. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Ніколаєнко Д. В. Гуманітарна географія: проблеми і перспективи. — Деп. Укр. НДІ НТІ, № 543 Ук — Д84., 1984 .
2. Влах М. Поняття «географічний образ» у гуманістичній географії / Мирослава Влах / Проблеми української термінології : міжнар. наук. конф., 25–27 верес. 2014 р.: зб. наук. пр. — Л., 2014. — С. 63–65.
3. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: Місце і простір : у 2-х т. / М.Д.Гродзинський. — К. : Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2005. — Т. 1. — 431 с., Т. 2. — 503 с.
4. Замятин Д. Н. Гуманитарная география: Пространство и язык географических образов / Д. Н. Замятин. — СПб. : Алетея, 2003. — 331 с

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань, підготовка есе, доповіді за заданою тематикою.

Підсумковий контроль: залік у VIII семестрі.

«СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА РАЙОНОЛОГІЯ ТА ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ»

I Основна мета засвоєння курсу

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців з суспільної географії знань і навичок, необхідних для комплексного дослідження господарства регіонів, соціально-економічного районування територій різних масштабів, прийняття відповідних управлінських рішень.

II Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців даного напрямку підготовки (спеціальності).

Дисципліна «Суспільно-географічна районологія та основи регіональної політики» дозволяє набуту студентам додаткових фахових компетенцій при опануванні циклу дисциплін суспільно-географічного спрямування.

III Завдання дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Суспільно-географічна районологія та основи регіональної політики» є:

- розкрити понятійно-термінологічний апарат науки;
- проаналізувати історію формування вітчизняних районологічних знань;
- висвітлити наукові засади вивчення процесу суспільно-географічного районоутворення та регіональної політики;
- розкрити методiku дослідження структури суспільно-географічного району;
- розкрити зміст методу суспільно-географічного районування;
- охарактеризувати зарубіжний досвід районування та регіональної політики;
- визначити основні сучасні проблеми та перспективи розвитку суспільно-географічної районології.

IV Основні результати навчання та компетентності які вони формують після опанування даної дисципліни

Основні знання:

- знати значення суспільно-географічної районології, її місце в структурі суспільної географії;
- понятійно-термінологічний апарат науки;
- історію і досвід вітчизняної та зарубіжної районологічної думки;
- суть, мету і концепцію державної регіональної політики;

Основні вміння:

- визначати спеціалізацію та рівень комплексності суспільно-географічних районів;
- аналізувати компонентну, територіальну та управлінську структури суспільно-географічних районів;
- володіти механізмом реалізації державної регіональної політики;
- обґрунтовувати програми розвитку регіонів.

Компетентності:

- засвоєння фундаментальних наукових географічних знань, теорій, гіпотез, ідей, законів, закономірностей, фактів, що забезпечують формування наукової картини світу;
- володіння методами географічних досліджень: картографічним, порівняльним, математичних, районування;
- усвідомлення суті масштабів і розвитку глобальних, регіональних, місцевих процесів в геополітиці, геоecологічному і соціальному просторі світу.

V Короткий зміст дисципліни

Тема 1. Вступ. Мета, завдання і структура курсу. Понятійно-термінологічний апарат.

Тема 2. Суспільно-географічний район як об'єкт дослідження.

Тема 3. Метод суспільно-географічного районування.

Тема 4. Методика суспільно-географічного районування.

Тема 5. Зарубіжний досвід районологічних досліджень.

Тема 6. Державна регіональна економічна політика та управління регіональним розвитком.

VI Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології, доцент Буличева Т.В.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити), з яких: лекційних – 16 год., лабораторних – 16 год., самостійної роботи студентів – 58 год. Дисципліна викладається у IV семестрі.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

Базові

1. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2000.
2. Іщук С.І. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування (Методологія, теорія). - К., 1996.

Допоміжні

1. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2005.
2. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2004.
3. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. – Одеса: Астропринт, 2005.
4. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
5. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. Навч. посібник. - К., 1996.

IX. Система оцінювання

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань, підготовки есе за заданою тематикою.

Підсумковий контроль: залік у VII семестрі.

«ІСТОРІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

I. Основна мета засвоєння курсу. Зміст навчальної дисципліни спрямований на формування у студентів знань про історичні аспекти формування та розвиток суспільно-географічних досліджень, їх напрями, конкретні теоретико-методологічні досягнення в розрізі діяльності окремих вчених та провідних наукових шкіл – від античних часів до початку XXI століття.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Дисципліна «Історія суспільно-географічних досліджень» дозволяє набуту студентами додаткових фахових компетенцій при опануванні варіативних дисциплін з III циклу.

III. Завдання дисципліни – сформувати у студентів систему знань про історичні етапи формування суспільно-географічних знань, їх спрямованість, вмінь аналізувати зміст суспільно-географічних ідей різних історичних епох, розпізнавати дію суспільно-географічних законів на практиці.

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують.

Знати:

- періодизацію розвитку суспільно-географічних досліджень та їх напрями у кожний період;
- особливості сучасних суспільно-географічних досліджень в умовах світових глобалізаційних процесів;
- особливості розвитку та формування українських суспільно-географічних досліджень;
- періодизацію розвитку національної суспільної географії;
- внесок вітчизняних вчених у розвиток аналітичних та синтетичних економіко-географічних і суспільно-географічних досліджень української економіко-географічної школи;
- регіональну організацію суспільно-географічних досліджень в Україні: основні суспільно-географічні організації, центри ташколи.

Вміти:

- давати оцінку процесам становлення і розвитку суспільно-географічного мислення;
- виділяти та аналізувати етапи розвитку суспільно-географічних досліджень;
- аналізувати і узагальнювати науковий доробок провідних українських та зарубіжних вчених – суспільних географів, їх наукових шкіл у розвиток географічної науки.

Компетентності:

- засвоєння та розуміння фундаментальних наукових географічних знань: теорій, гіпотез, ідей, парадигм, законів, закономірностей, фактів, понять, що забезпечує формування наукової картини світу;
- здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі теорії й практики суспільно-географічних досліджень для освоєння теоретичних основ і методів географії;
- здатність аналізувати й оцінювати географічні інформаційні джерела, виявляти об'єктивність, достовірність і науковість інформації самостійно інтерпретувати зміст географічної інформації та відображені в ній факти, явища, події;
- знати етапи розвитку світової суспільної географії та суспільної географії в Україні
- здатність аналізувати і узагальнювати науковий доробок провідних українських та зарубіжних вчених – суспільних географів, їх наукових шкіл у розвиток географічної науки;
- знати основні суспільно-географічні організації, центри та школи в Україні.

V. Короткий зміст дисципліни.

Змістовий модуль 1. Історія розвитку та особливості сучасних суспільно-географічних досліджень в світі

Тема 1. Зміст, структура і завдання курсу. Географічні ідеї в античний і середньовічний періоди. Зародження географії у давніх державах Сходу. Розвиток математико-географічного і описово-країнознавчого напрямків у давній Греції: роль наукових центрів (Мілет, Афіни, Олександрія). Розвиток географічних ідей за часів Римської імперії.. Середньовічна географія у Західній Європі та країнах Сходу (Арабського халіфату). Роль Ганзійського Союзу та Монгольської імперії у розвитку досліджень-подорожей. Вплив епохи Великих географічних відкриттів на розвиток географічних знань.

Тема 2. Розвиток географічних ідей та напрями суспільно-географічних досліджень у XVII — XVIII ст. Формування економіко-географічного напрямку.

Зародження й утвердження капіталістичних відносин в епоху пізнього середньовіччя і початку нового часу, його вплив на розвиток географії. Розвиток географічних знань і уявлень у XVII ст. Вплив філософських поглядів Ф. Бекона і Р. Декарта на розвиток природознавства у XVII ст. Диференціація географії XVII ст. Розвиток концепції теоретичної (Б. Варен (Varenius)). Вплив ідеалістичної філософії Еммануїла Канта, політекономічних праць Вільяма Петті, соціологічних ідей Шарля Монтеск'є і Томаса Мальтуса на розвиток економічної географії. Розвиток "політичної арифметики" і описового державознавства ("камеральної статистики"). Поява економічної географії як нової галузі знань.

Тема 3. Розвиток географічних досліджень та становлення економіко-географічної науки у XIX ст.

Новий період розвитку суспільної географії. Особливості наукового пошуку в Європі у першій половині XIX ст. Вплив промислового перевороту на розвиток новітньої географії. Аналітичні географічні дослідження в Європі у другій половині XIX ст. Формування природничо-географічного, економіко- (антропо-) географічного, ландшафтного і хорологічного напрямків. Антропогеографічний напрямок. Географічний детермінізм у СГ, його розгалуження: енвайронменталізм, пробабілізм, поссібілізм. Розвиток політико-географічного напрямку (Ф. Ратцель) і геополітики (Р. Челлен). Виникнення соціальної географії і демогеографії. Формально-теоретичний напрямок. Формування нових напрямів розвитку економічної географії: етногеографічного, комерційно-географічного, галузевостатистичного, антропогеографічного та районного.

Тема 4. Головні напрями розвитку географічної науки у XX – XXI ст. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень

Розвиток географії у країнах Європи після Першої світової війни. Геополітичні концепції в працях К. Гаусгофера. Штандортні ідеї А. Льюша. Теорія "центральных місць" В. Кристаллера. Розвиток географії в США (кінець XIX – середина XX ст.). "Кількісна революція" 1950-60 років та формалізація географічного пізнання. Концепція "теоретичної географії" (В. Бунге). Модельна і системна парадигми в географії. Радикальна географія (Р. Піт, В. Бунге, Д. Гарвей, Д. Массей.). Біхевіористична та гуманістична географія. Географія поведінки (Г. Уайт, Кейтс, Гоулд, А. Пред, А. Баттімер, Д. Уолперт, Т. Хегерstrandт). Географія культури. Нові напрями суспільно-географічних досліджень - інноваційно-інвестиційний потенціал території, імідж території, менталітет локального і регіонального соціуму, гендерна нерівність тощо. Поява нових структурних підрозділів у географії: гуманітарна географія, іманжинальна географія.

Змістовий модуль № 2 Етапи і напрями формування суспільно-географічних досліджень в Україні

Тема 1. Історія суспільно-географічних досліджень в Україні від занепаду Галицько-Волинського князівства (XIV ст.) до національно-культурного відродження у XIX ст.

Формування української економіко-географічної школи.

Соціально-економічні передумови розвитку географічних уявлень в Україні за період від занепаду Галицько-Волинського князівства (XIV ст.) до національно-культурного відродження у XIX ст. Генеза українського відродження XIX ст. Історико-географічні та геополітичні ідеї М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського. Інтенсивний розвиток етногеографічних досліджень (П. Чубинський, В. Антонович, О. Афанасьєв-Чужбинський, М. Васильєв, О. Кольбер, В. Шухевич, М. Кордуба та ін.). Вплив ідей українських економістів XIX ст. на розвиток економіко-географічного напрямку (В. Рубан, Д. Журавський, Я. Маркович, М. Яснопольський, В. Навроцький, О. Русов, М. Зібер, М. Туган-Барановський та ін.). Роль Південно-західного відділу Російського географічного товариства у розвитку української географії.

Тема 2. Створення основ української наукової географії (початок XX ст.). Соціально-економічна географія України у другій половині XX ст.

Зародження на початку XX ст. української економіко-географічної школи, її наукові джерела. Суспільна зумовленість розвитку української географії на початку XX ст. Формування наукової школи С. Рудницького (В. Гериневич, М. Дольницький, О. Степанів, В. Огоновський, Ю. Полянський та ін.). Внесок професора В. Кубійовича у розвиток української антропогеографії, демографії, картографії. Соціально-економічна географія на початку XX століття (К. Воблій, А. Синявський, В. Садовський, І. Шимонович, М. Птуха, І. Феценко-Чопівський та ін.). Формування і розвиток української економіко-географічної школи у 50-70 рр., її участь у відбудові народного господарства, освіти та культури. Інтенсивний розвиток досліджень з географії промисловості та нові теоретико-методологічні підходи. Розвиток досліджень питань географії населення і розселення. Українська урбаністика і руралістика. Розвиток економічної картографії. Наукова школа академіка М. Паламарчука. Розвиток традиційних та поява нових напрямів суспільно-географічних досліджень у 90-х роках XX ст..

Тема 3. Сучасні напрями українських суспільно-географічних досліджень. Комплексне суспільно-географічне вивчення території України на макро-, мезо- і мікрорівнях на мікрорівні. Конструктивно-географічні дослідження в Україні. Формування та розвиток суспільно- та еколого-географічних досліджень в Україні. Нові напрями суспільно-географічних досліджень - інноваційно-інвестиційний потенціал території, імідж території, менталітет локального і регіонального соціуму, гендерна нерівність тощо, поява нових структурних підрозділів у географії: гуманітарна географія, іманжинальна географія.

Тема 4. Територіальна організація суспільно-географічних досліджень в Україні: основні суспільно-географічні організації, центри та школи. Територіальна структура соціально-економіко-географічної діяльності в Україні (за М. Пістуном). Київський вузол суспільно-географічної науки. Суспільно-географічні дослідження в Національній АН України та вищих навчальних закладах. Суспільно-географічні центри 1-го порядку: Львівський, Чернівецький, Харківський та Одеський, їх склад, наукові напрями і провідні вчені. Суспільно-географічні центри 2-го порядку: Тернопільський, Волинський, Дніпропетровський, Вінницький, Полтавський, Херсонський, Сумський, Ніжинський, Мелітопольський, Криворізький та інші; їх склад, наукові напрямки та провідні вчені.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу

Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології, викладач Пологовська Ю.Ю.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких лекційних – 24 год., лабораторних – 12 год., самостійної роботи студентів – 54 год.

Дисципліна викладається для магістрів спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) у 6 семестрі.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Боплан і Україна: Зб. наук. праць. Львів, 1998.
2. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
3. Корнус О. Г. Історична географія : навчальний посібник. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013.
4. Пістун М.Д. Розвиток суспільної географії в Україні у XX – на початку XXI сторіччя. Київ: ВПЦ Київський університет, 2009.
5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001.
6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І.Франка, 2001.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.

IX. Система оцінювання:

Поточний контроль: Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Він включає в себе: усне опитувань під час практичних занять, тематичні письмові роботи у формі тестів, підсумкове опитування, тематичні самостійні роботи у формі творчих робіт. Вивчення кожного змістового модуля закінчується модульною контрольною роботою, яка являє собою набір тестових завдань, відкритих запитань.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку (VIII семестр), за умови проходження студентом усіх етапів поточного контролю.

«ЛАНДШАФТИ УКРАЇНИ»

I. Основна мета засвоєння курсу полягає в одержанні знань про чинники формування, територіальну організацію, властивості, природно-ресурсний потенціал та екологічний стан ландшафтів України.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців зі спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Дисципліна «Ландшафти України» дає змогу студентам одержати більш глибокі знання про закономірності регіональної диференціації ландшафтів України, отримані ними при вивченні дисциплін «Фізична географія України» та «Основи ландшафтознавства», набуті вмінь та навичок ландшафтознавчого аналізу природних умов і природних ресурсів України, позитивних і негативних наслідків їх господарського використання.

III. Завдання дисципліни полягає в формуванні у студентів знань про чинники формування, територіальну організацію, властивості, природно-ресурсний потенціал і екологічний стан ландшафтів України, оволодіння ними методиками аналізу, опису та оцінки залежності антропогенних змін природного середовища від властивостей і характеру господарського використання ландшафтів.

IV. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

- надає визначення понять «типологічна і регіональна класифікація ландшафтів»;
- називає основні типологічні та регіональні класифікаційні категорії ландшафтів та критерії їх виділення;

- знаходить і показує на карті основні типологічні та регіональні класифікаційні категорії ландшафтів України;
- характеризує географічне положення і чинники формування рівнинних і гірських ландшафтів України;
- виявляє залежність територіальної диференціації ландшафтів України від клімату, геологічної будови і рельєфу;
- пояснює закономірності територіальної диференціації ландшафтів України;
- описує характерні риси компонентної структури рівнинних і гірських ландшафтів України;
- складає комплексну характеристику ландшафтів України за типовим планом і стінною картою ландшафтів України масштабу 1:1 000 000;
- висловлює судження про природно-ресурсний потенціал ландшафтів України;
- аналізує характер господарського використання рівнинних і гірських ландшафтів України;
- оцінює наслідки впливу господарської діяльності людини на природні особливості (антропогенні зміни) рівнинних і гірських ландшафтів України;
- робить висновки про екологічний стан рівнинних і гірських ландшафтів України;
- обґрунтовує необхідність раціонального використання природно-ресурсного потенціалу ландшафтів України та охорони їх природних умов і природних ресурсів.

V. Короткий зміст дисципліни.

Тема 1. Класифікація ландшафтів України. Типологічна класифікація ландшафтів. Основні типологічні класифікаційні категорії ландшафтів та критерії їх виділення. Типологія рівнинних і гірських ландшафтів. Регіональна класифікація ландшафтів (фізико-географічне районування). Основні регіональні класифікаційні категорії ландшафтів та критерії їх виділення. Типологічні і регіональні категорії ландшафтів на стінній карті «Ландшафти України» масштабу 1:1 000 000.

Тема 2. Широколистянолісові ландшафти України. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: панування височинного рельєфу і лесових поверхневих відкладів, густа річкова мережа, розвиток поверхневого і підземного карсту, домінування опідзолених чорноземів та сірих лісових ґрунтів і широколистяних лісів. Регіональна організація, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан.

Тема 3. Мішано-лісові ландшафти України. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: панування низинного рельєфу, піщаних і супіщаних поверхневих відкладів, густа річкова мережа, широке поширення боліт і заболочених земель, домінування дерново-підзолистих ґрунтів і хвойно-широколистяних лісів. Регіональна організація, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан. Значне радіоактивне забруднення земель як наслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Тема 4. Лісостепові ландшафти України. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: поєднання широколистянолісових ландшафтів із чорноземами опідзоленими та сірими лісовими ґрунтами і лучно-степових ландшафтів з чорноземами типовими та лучно-чорноземними ґрунтами, значна розораність та ерозійна розчленованість, домінування культурних фітоценозів у рослинному покриві. Регіональна організація, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан.

Тема 5. Степові ландшафти України. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: дефіцит вологі, слабкий розвиток річкової мережі, висока мінералізація поверхневих і ґрунтових вод, переважання лесових поверхневих порід, домінування чорноземів звичайних і південних, каштанових ґрунтів, значна розораність та ерозійна розчленованість, домінування культурних фітоценозів у рослинному покриві.

Регіональна організація, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан.

Тема 6. Ландшафти Українських Карпат. Критерії класифікації, чинники формування і загальні особливості гірських ландшафтів. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: переважання гірського характеру рельєфу і флішових відкладів у геологічній будові, домінування ерозійної і гравітаційної морфоскульптури, густа річкова мережа, вертикальна зональність ґрунтово-рослинного покриву, поширення бурих гірсько-лісових ґрунтів під буковими, рідше дубовими лісами, і підзолистих ґрунтів під хвойними лісами. Регіональна організація, ландшафтна ярусність, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан.

Тема 7. Ландшафти Кримських гір. Географічне положення, чинники формування, компонентний склад і характерні риси: куєстовий характер гірського рельєфу і флішових відкладів у геологічній будові, домінування карстової, ерозійної і гравітаційної морфоскульптури, контрастність кліматичних умов, зволоження і ґрунтово-рослинного покриву передгірних, гірських та узбережних ландшафтів, поширення середземноморської флори. Регіональна організація, ландшафтна ярусність, родова і видова диференціація. Природно-ресурсний потенціал. Господарське використання, антропогенні зміни та екологічний стан.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання курсу.

Кафедра географії факультету природничо-географічної освіти та екології: професор С.В.Міхелі.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання дисципліни.

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких лекційних – 24 годин, лабораторних – 12 годин, самостійної роботи студентів – 54 години.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни.

1. Маринич А.М., Пашенко В.М., Шищенко П.Г. Ландшафты и физико-географическое районирование (из серии «Природа Украинской ССР»). – К.: Наук. думка, 1985. – 224 с.
2. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К.: Знання, 2006. – 511 с.
3. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. – Київ – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 184 с.
4. Україна. Ландшафти: стінна карта масштабу 1:1000000 для середньої загальноосвітньої школи / Маринич О.М., Міхелі С.В., Пашенко В.М., Петренко О.М. – К.: НВП «Картографія», 1997.

IX. Система оцінювання. *Поточний контроль:* оцінювання виконання навчальних завдань на практичних заняттях, оцінювання 2-х модульних контрольних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань. *Підсумковий контроль:* залік у VIII семестрі.